

JO THOMAS

Ljubav u Provansi

Jo Thomas dugo je radila kao novinarka i producentica, uključujući vrijeme koje je provela radeći na emisiji *Woman's Hour* postaje Radio 4 i showu Stevea Wrighta na postaji Radio 2.

Join debitantski roman *The Oyster Catcher* bio je bestseller i osvojio je RNA Joan Hessayon Award i Festival of Romance Best Ebook Award. Njezina knjiga *Escape to the French Farmhouse* bila je najprodavanija e-knjiga. U svakom od svojih romana Jo obožava istraživati nove zemlje i otkrivati hranu koja se ondje priprema, u čemu iznimno uživa. Jo živi u Pembrokeshireu sa svojim suprugom i troje djece, gdje je kuhanje i okupljanje oko kuhinjskog stola vrlo bitan i zabavan dio njihova obiteljskog života.

Posjetite Joinu mrežnu stranicu: jothomasauthor.com

Ili je slijedite na:

✕ Jo_Thomas01

 JoThomasAuthor

 JoThomasAuthor

Nakladnik:

Koncept izdavaštvo j.d.o.o.,
Borongaj aerodrom 12

Za nakladnika:

Daniel Đurđević

Urednik:

Branko Matijašević

Lektura:

Martina Polenus

Grafičko oblikovanje:

Blid

Dizajn korica:

Studio 2M

Tisak:

Og grafika d.o.o., Jastrebarsko, veljača 2026.

Love in Provence

Copyright © Jo Thomas 2024

All rights reserved.

Copyright © za hrvatsko izdanje: Koncept izdavaštvo 2025.

Sva prava pridržana. Nijedan dio ove knjige ne smije biti objavljen ili pretnisnut bez prethodne suglasnosti nakladnika i vlasnika autorskih prava.

ISBN 978-953-8593-06-2 (meki uvez)

ISBN 978-953-8593-07-9 (tvrdi uvez)

CIP zapis je dostupan u nacionalnom skupnom katalogu knjižničnog sustava Bukinet pod brojem 991005931066609366 (meki uvez) i 991005931066809366 (tvrdi uvez)

JO THOMAS

*Ljubav
u Provansi*

S engleskoga prevela
Sanja Ščibajlo



KONCEPT
IZDAVAŠTVO

Za Francesco Best. Jednu od najboljih urednica.
Hvala ti.

1

“PUTAIN!” ČUJEM LOMLJAVU stakla i uzvik. Projurim kroz dvokrilna vrata koja se njišu na šarkama iz kuhinje u mali restoran ostavivši bouillabaisse koji pripremam za današnji ručak. Ulazna vrata udare, izazovu velik propuh i kakofoniju lomljave. Čaše na stolovima prevrću se na ovu stranu i onu. Još neke padnu na pod.

“Putain!”

“Stephanie!” prekorim je blago s osmijehom u glasu. “Sada si majka dvoje djece! Pazi kako se izražavaš!”

“Oui, Del. *Je sais, je sais*, znam!” odgovori Stephanie ljutito dok trčimo prema vratima, okrećemo izlizanu mjedenu kuglastu kvaku i hitamo na malu terasu. Njezina crveno-bijela tenda leprša na vjetru, a novi znak Henrijeva bistroa iznad vrata poletno se ljulja na šarkama. U skladu je sa svježim naslikanim natpisom oslikanim zlatnom bojom na prozoru, spremnim za posjetitelje koji ljeti dolaze u gradić i koji su već počeli pristizati. U srpnju broj posjetitelja uvijek naraste. Dolaze zbog sunca i cikada, sporijeg ritma života, ulica popločanih kaldrmom i mirisom Provanse u zraku dok lavanda počinje cvjetati.

Stephanie potrči naprijed pokupiti čaše koje su se prevrnule na stolovima, mrmljajući nove psovke. Bez obzira na to koliko često ispravljam njezin pogani jezik, mislim da se to nikada neće promijeniti. Za tako vitku ženu imala je vrlo zapovjednu prisutnost. Ona se ogledala u hodanju podignute brade i strasti prave lavice koja štiti svoje mlade. Stephanie je bome naučila kako izgleda težak život. Samohrana majka kada sam je upoznala, činila je sve što treba kako bi stavila kruh na stol za svoje dijete Tomasa. Ponekad je lako zaboraviti cestu kojom je proputovala i koliko je daleko dospjela, kada je sada vidim kako upravlja svojom tvrtkom, pravi kolače s lavandom koje prodaje na tržnici i kojima opskrbljuje kafiće u okolici. Posjeduje otmjenu novu kuću u kojoj živi sa svojim suprugom JB-em i svoje sada dvoje djece.

Stephanie je meni kao članica obitelji, kao što sam i ja njoj. Bile smo ondje jedna za drugu kada je život dotaknuo samo dno. Put do površine nije bio lak, no uspjele smo uspeti se zajedno. Pružila sam joj smještaj kada je to trebalo njoj i Tomasu, a ona je mene naučila francuski. Zajedno smo pokrenule prodaju na štandu na tržnici, pekle kolače u kuhinji moje stare farmerske kuće, Le Petit Mas de la Lavande. Otada je tvrtku preselila u za tu namjenu izgrađenu kuću, a ja vodim bistro u toj pokrajnjoj uličici nedaleko glavnog gradskog trga. Mogu reći da nam je život gotovo onakav kakav želimo. Ako izuzmemo mistral koji puše na jugu Francuske i koji voli povremeno protresti stvari iz temelja. No smiješim se dok se stolac ljulja naprijed-nazad i naposljetku se prevrne te počne kliziti po terasi. Nije to ništa s čime ne možemo izaći nakraj. Zgrabim ručicu tende da je smotam kako ne bi odletjela, dok ona leprša.

“*Merde! Merde!*” Stephanie širi asortiman svojih psovki dok čaše privija na grudi, i male vase pune suhe lavande od prošlogodišnje berbe te karirani crveno-bijeli stolnjak trudeći se oteti ga iz stiska snažnog hladnog sjeverozapadnog vjetra.

“To je samo mali nestašluk mistrala”, kažem ja i brzo vrtim ručicu namotavajući tendu, govoreći Stephanie ono što

već zna i sama. Zatim joj pomažem prikupiti ostatak prevrnutih čaša i spasiti preostale stolnjake — iako su za svaki ugao stola pričvršćeni utezima ukrašenima vilinskim konjicima. Vazice se pune lavande prevrću dok vjetar šiba uličicom. Zgrabim preostale i Stephanie ih doda drugima koje je prikupila te otrči unutra ispustivši iz kuhinje miris bouillabaisse koji se ondje krčka, natopljen aromom šafrana i komorača. Miješa se s mirisom borova i poljskih trava dolebdjelim na vjetru, mirisom Provanse u ljeto, mirisom moga doma. Metalne stolce smjestim jedan na drugi ispod prozora dok vjetar huči uskom uličicom pored restorana i unosim ostatak stolnjaka i bočice sa soli, paprom i začinima, spašavam ih od mistrala koji s glava krade šešire, uništava vjenčanja i život okreće naglavačke.

Na katu udare vrata na Henrijevu stanu koji stoji prazan otkako su se Henri i moja najbolja prijateljica Rhi zbližili i otišli malo putovati dok je vrijeme još uvijek na njihovoj strani. Prozorski kapak udara o zid. U jednoj od obližnjih uskih uličica koja, kao i sve ostale, vodi prema trgu laje pas. Podignem glavu prema vjetru i naslutim uspomene koje je ostavio za sobom toga ljeta. Prisjetim se kaosa koji je mistral uzrokovao meni, preokrenuvši mi život naopačke, i onoga trenutka kada sam ga upoznala, prije tri godine.

2

BIO JE TO dan selidbe. Odlazili smo iz Francuske, moj tadašnji suprug Ollie i ja. Sve je bilo spakirano i spremno za polazak. Sjećam se radnika tvrtke za selidbe kako se bore s vjetrom ne bi li zatvorili velika vrata na kamionu i napokon u tome uspijevaju. I eno ga, eno mog života u kamionu za selidbe, vraća se u UK, samo šest mjeseci nakon što smo se bili odlučili na taj veliki korak preseljenja u Francusku. Vjetar se smijao i hućao, zadirkivao me i mučio. Osjetila sam hladnoću u kostima, iako je na jugu Francuske bilo ljeto. Ollie i ja vraćali smo se svom starom životu — ali baš i ne: ovoga puta nismo imali dom koji bismo mogli zvati svojim. A ono što je zapravo nedostajalo? Ljubav koju smo nekoć dijelili sada je bila izgubljena negdje između bolničkih pregleda i neuspjelih postupaka izvanmaternične oplodnje. Seobom u Francusku pokušali smo ponovno izgraditi nešto što je bilo nestalo i što se nije moglo vratiti s pomoću svježih baguetta i croissanta za doručak.

Kada je pustolovina seobe izbljedjela i na pozornicu stupila stvarnost svakodnevice, s nepostojećom internetskom vezom, našim lošim francuskim i još lošijim vještinama samostalnog

preuređenja po principu “uradi sam”, što je bilo preostalo? Osjećala sam se kao da svoju umiruću vezu pokušavamo zakrpati flasterom pokušavajući je obnoviti, čemu sam se nadala. No taj se flaster morao naglo otrgnuti. To je bio jedini način.

Odlučila sam da neću otići. Problem nije bio u tome da nije upalio naš život u Francuskoj. Nije upalio naš *zajednički* život, ni u Francuskoj, ni u UK-u. Nazovite to mistralskim ludilom, no dok sam stajala na prednjim stubama farmerske kuće s kopcima koji su klizili sa svojih šarki, s Ralphom, svojim psom pored sebe, znala sam da neću slijediti taj kamion “kući”. Nije to bio moj dom. Moj je dom bio s Olliejem, no toga više nema. Našem je braku došao kraj. On je to znao i ja sam to znala. Stvar je bila samo u tome da je to netko od nas dvoje trebao izgovoriti naglas i učiniti nešto po tom pitanju.

Ostala sam na stubama dok kamion nije otišao, u pratnji bijesnog, napetog Ollieja. Kako u kući nije bio preostao niti jedan komad namještaja, tu sam noć prespavala u kadi, grudnjakom povezala prozorske kapke dok vjetar nije minuo i poslužila se krupnim blesavim Ralphom kao pokrivačem. Kada je svanulo jutro maknula sam grudnjak s kapaka i otvorila ih prema mirnom danu, nebu vedrom i plavom, na kojem jedva da je lebdio poneki oblak. Došao je novi dan. Nisam imala ništa. No bilo je to prazno platno za novi početak.

Ollie se vratio u UK željnom naručju ljubavnice koju je ondje ostavio, pokušavajući sakriti situaciju koja je zapravo bila na stvari: ona je bila trudna i željela s njime osnovati obitelj. Tugovala sam za svojim brakom i djetetom koje nikada neću imati, kada sam počela peći kolače s provansalskom lavandom koja je nekoć rasla na poljima naše... moje farme. Kuću sam zadržala, a on je dobio sve ostalo. To je odgovaralo oboma.

Nakon što je bio poslao moje najbolje prijatelje da provjere nisam li poludjela zbog mistrala (koji vas, kažu, može otjerati u ludilo) i napokon shvatio da nam je bolje razdvojenima, Ollie je objavio da mu je dijete na putu, a ja sam se posvetila... pa,

postati partnericom u Henrijevu bistrrou. Henri je bio jedna od prvih osoba kojima sam bila predstavljena nakon što sam bila upoznala Carine, trgovkinju nekretninama, i Fabiena koji je vodio *brocante*¹, kada sam ostala pokušavajući sebi stvoriti život ovdje. Henri je bio upečatljiva osobnost, vodio je svoj bistro nudeći *plat du jour* zbog koje su mještani u vrijeme ručka hrlili u njegov lokal. Naručivao je od mene kolače s lavandom za svoj bistro kada je posao išao sporo na mojem štandu na tržnici, što mi je pružilo toliko potrebnu odskočnu dasku. Ispalo je da ja nisam jedina osoba kojoj je pomogao: pazio je na ljude kada im je to bilo najpotrebnije.

Henri je zaslužan što sada radim u bistrrou i što sam upoznala Stephanie. Henri i Fabien poznaju se još otkako je Fabien bio mladić i pomagao svom djedu u *brocanteu*. Kada je njegov djed umro i on preuzeo posao, Henri mu je postao očinska figura... a to je postao i meni, i svima nama, zapravo.

Stephanie je bila još jedna osoba na koju je pazio, i brinuo se da dobije topao obrok kada god joj je bio potreban. Poslije malo nagovaranja, naposljetku se doselila meni na farmu sa svojim sinom Tomasom i pobjegla od užasnih stambenih uvjeta i života sitne kradljivice. Stephanie je počela peći sa mnom kolače od lavande i isporučivati ih Henriju, a zatim i ostalim restoranima. Prodavala ih je i na tržnici.

Svi smo mi pomagali Henriju oko njegova projekta na obali rijeke, donoseći *plat du jour* na čistinu gdje su ljudi plaćali koliko su si mogli priuštiti, ako išta, za obrok na kraju dana. Kada je Henri doživio srčani udar shvatio je kako je došlo vrijeme da nastavi laganijim tempom. On i moja prijateljica Rhi otišli su na zajedničko putovanje, a ja sam ga zamijenila u bistrrou učeći spravljati jela koja je on kuhao za svoje mušterije i za projekt na obali rijeke. U toj sam kuhinji malog bistroa pronašla svoj dom. I naposljetku sam dopustila sebi ponovno pronaći ljubav, s muškarcem deset godina mlađim od sebe: Fabienom. Taj je mistral prije tri godine promijenio mnogo toga.

¹ Staretinarnica. (Nap. prev.)

Sada dopuštam vjetru da me šiba, razmišljam o tome koliko sam daleko dospjela u te tri godine i smiješim se. Stephanie je rodila svoje drugo dijete i udala se za svoju ljubav iz djetinjstva; JB-a, Tomasova tatu. Postali smo bliska mala obitelj, djeca su voljela Fabiena i nazivala ga Papi. Stephanie još uvijek vodi tvrtku za proizvodnju kolača od lavande, isporučuje ih dućanima i restoranima te svakoga tjedna prodaje na tržnici. JB radi s Fabienom u *brocanteu*. A ja sam ovdje, u Henrijevu bistrou, sretnija no ikada prije, i pripremam mjesna jela koja me naučio kuhati. Zagrlim se da se obranim od vjetera i okrenem prema restoranskim vratima.

Stephanie izlazi s praznom kutijom dok joj konjski rep pleše na vjetru.

“Deserte sam stavila u rashladnik. Imam još isporuka za obaviti.” Kimne prema kombiju parkiranom pored *brocantea*. Za ruku drži dvogodišnjeg Louisa čiju bijeloplavu kosu oštromrsi vjetar i koji ručicom pokriva oči da ih zaštiti od vjetera. “Vratit ću se pomoći poslužiti ručak”, kaže, baš kao što čini svakoga dana. Svakoga jutra donedavno Stephanie je u svom malom kombiju dolazila na moju farmu Le Petit Mas de la Lavande oslikanom na bokovima cvjetovima lavande, zaštitnim znakom njezine tvrtke za pečenje kolača s lavandom. Prije no što se Louis rodio živjela je u romskoj karavani u vrtu koji je u to vrijeme bio prazna školjka. Baš kao i glavna kuća. Trebala je prenoćište, a ja sam se trebala snaći u životu u Francuskoj. Pretpostavljam da smo spasile jedna drugu. Ona sada peče rano ujutro u zgradi sagrađenoj za tu svrhu, isporučuje svoje narudžbe i dolazi mi pomoći u restoranu. Jako sam ponosna na nju.

“À tout à l’heure”, kaže ona vodeći Louisa i držeći košaru na boku. Čvrsto stisnutih očiju Louis zastane s rukama na licu i odbija dalje hodati. Počne plakati.

“O, Louis, *doucement*”, kažem ja, iskoračim, ali suze se slijevaju. Sagnem se da ga podignem. Stephanie ponovno uglavi košaru na svoj bok — posuda klizi — i torbu zabaci na rame.

Puna je sitnica potrebnih za mališana. Ja možda nemam svoje dijete, no bila sam tu za Louisa kada je bio beba.

Louis se ugnijezdi u podnožju mog vrata i šačice drži na očima. Nikakvo tepanje ne može ga razvedriti.

“Možeš ga ostaviti kod mene”, kažem, “dok obilaziš mušterije.”

“Ali i ti imaš posla”, kaže ona. “Dođi, Louise, idemo u kombi, ti voliš kombić.”

On odmahuje glavicom i mlatara nogama. Čini mi se da ne ide nikuda dok mistral ne prestane puhati.

“Ti bokca!” Poznati me glas navodi na osmijeh, Fabien iz *brocantea* kaska prema nama. Obgrli me oko struka i ljubi u obraz. “Jutros si otišla rano, prije no što sam se uopće probudio.”

“Imala sam užasno mnogo posla, raščistiti od sinoć pored rijeke i pristaviti bouillabaisse za danas. Uvijek imam mnogo posla kada kuham Henrijev bouillabaisse.” Poljubim ga. “*Bonjour*, dobro jutro.”

“Dobro jutro.” Uzvraća mi poljubac. “Žao mi je što ti to nisam mogao reći u krevetu”, kaže tiho i široko se nasmiješi. “I meni.” Uzvratim mu osmijeh. “Možda bih ti dobro jutro mogla reći kasnije.”

“Ha!” On se nasmije. “Ili ćemo zadrijemati u naslonjačima, kao stari bračni par poslije napornog dana.”

“Ne. Nešto ću ti skuhati, nešto posebno. Podsjeti me, kako ono izgledaš? Što si rekao, kako se zoveš?”

“To je spoj!” kaže on.

“Večeras nemaš isporuka?” upitam.

On odmahne glavom. “*Désolé*.”

“U redu je.” Pokušavam ga utješiti.

“Za sada ništa. Prodaja ide sporo. Ako išta i prodam, moram to i dostaviti. Ili dobiti posao raščišćavanja kuće. Ali za sada ništa. Mislim da ljudi kupuju manje kada im vrijeme nije naklonjeno”, kaže nadglasavajući vjetar.

“Dobro”, kažem ja i podignem glas iznad zviždanja mistrala koji ponovno fijuče ulicama kao mladić koji juri na svome biciklu i ne zna više gdje su mu kočnice. “Hoću reći, nije dobro što danas nisi ništa prodao, nego je samo dobro što ću te vidjeti večeras. Trenutačno imamo dosta od bistroa. A uskoro ćemo imati žetvu i lavandu za prodaju.” Stephanie je prodaje na tržnici, u svežnjevima i vrećicama. Da imamo destilator, mogli bismo je pretvarati u ulje. To nam je i plan, kada budemo imale vremena i novca. “U međuvremenu”, nasmiješim se dok me vjetar šiba po licu, “drago mi je što te imam priliku vidjeti!”

“A valjda se može reći da napredujemo s poslom kada moram zakazati sastanak s vlastitom partnericom!” On se tiho nasmije pa pogleda dolje u Louisa. “*Qu'est-ce qui se passé, Del?* Što se to ovdje događa?” kaže on i nagne glavu ustranu.

“Papi Fabien!” Louis podigne glavu. “Papi!” vikne i osmijeh mu se raširi licem pa podigne ručice prema Fabienu koji ga primi u naručje.

“O, svi mi znamo tko je ovdje omiljena osobica.” Stephanie se nasmiješi.

Fabien je bez ikakvog problema kliznuo u ulogu zamjenskog djeda, iako nije ni približno dovoljno star za nju: deset je godina mlađi od mene i deset stariji od Stephanie. Ta me dobna razlika nekoć mučila, no ovih dana ne više toliko. Život je ovdje toliko užurban da ne stignem ni misliti o tome. Čini se da naša mala sklepana obitelj funkcionira i to mi puni srce.

“U redu! Ideš u kombi sa svojom *maman*?” upita Fabien, a Louis kimne. “Vozit ćeš se u kombiju? Au camion!” vikne Fabien i dječaćića ljuljuška gore-dolje. “Došao sam vidjeti trebaš li pomoć oko stolova i stolaca, ali vidim da si se već pobrinula za to.”

“Sve je riješeno”, kažem ja, dirnuta njegovom uviđavnošću. “*Ali merci!*” Eto, takav je Fabien. Uvijek misli na druge. Ponekad se brinem da zaboravljamo odvojiti vrijeme za nas dvoje.

“Pa, u tom slučaju, ako si ovdje sve posložila pomoći ću Stephanie ući u kombi, s ovim ovdje malim čovjekom.”

On poljubi Louisove prstiće kojima čvrsto stišće njegove. Ova obitelj možda nije uobičajena, ali ja je obožavam. Fabien mi nježno poljubi usne, a ja poželim da sam još uvijek u krevetu, omotana oko njegova toplog tijela. No život ne dopušta izležavanje. U bistrou je prometnije no ikada, s izletnicima i vikendašima koji dolaze u grad i žele stol. Ja dolazim ranije da provjerim kamo moram isporučiti narudžbe — situacija povremeno isklizne iz kontrole. A Fabienu je teško odbiti dolazak na raščišćavanje kuća, zbog čega je *brocante* pun kao čep. Gotovo previše pun, a da bi ljudi mogli neometano razgledavati i birati. No izletnici nisu došli ovamo zbog *brocantea*. Prodaja će se ponovno poboljšati najesen, kada bude hladnije, no za sada ovisimo o zaradi koju donesem iz bistroa. I to je u redu. U redu je i ako smo kao brodovi koji se mimoilaze noću. Imat ćemo više vremena za sebe kada turisti odu, kada žetva završi i gužva se u restoranima utiša. Promatram Fabiena kako Louisa stavlja na leđa i nosi ga “piška lonca” sa Stephanie pored sebe i kako žure uličicom prema glavnoj cesti gdje je parkiran kombi, dok je on zaštitnički grli.

Pogledam uz i niz uličicu, prema prodavaonici košara i torbi, čiji je vlasnik sve predmete koji su visjeli vani odnio unutra; prodavaonicu odjeće čija je vlasnica sve lanene haljine na štenderu također unijela u zatvoreno, i tvornički dućan s keramikom. Uzmem dvije vazice i preostali stolnjak i okrenem se prema bistrou gdje moj bouillabaisse još uvijek krčka.

“*Bonjour, madame!*” Okrenem se.

“*Bonjour, monsieur.*” Podignem ruku prema gradonačelniku u prolazu koji svoju aktovku privija na grudi dok s mukom napreduje prema *mairie*² nedaleko trga.

“Ah, *le mistral*, ha?” Odmahuje glavom. “Samo uzrokuje nepotrebne probleme!”

“*Exactement!*” doviknem ja. “Nadajmo se da će uskoro prestati puhati i praviti probleme.”

² Gradska vijećnica. (*Nap. prev.*)

Gradonačelnik dobrodušno slegne ramenima. “*Le mistral* uvijek za sobom ostavi kaos.” On odbrza dalje.

Položim ruku na mjedenu kvaku ulaznih vrata bistroa. No ne ovoga puta, pomislim. Život je ovdje sređen. Ja sam sretna. Svi smo sretni. Mistral je ovoga puta samo u prolazu. “Daj sve od sebe!” kažem i otvorim vrata privučena kuhinji zamamnim mirisom raskošnog gulaša na štednjaku, tom mojem sretnom mjestu, toj kuhinjici u kojoj se osjećam sigurnom. Zakoračim u restoran kada me odjednom veliki nalet vjetra, snažniji no prije pokuša podignuti sa stopala.

“Ti bokca!” Odupirem se o vrata koja se pokušavaju zalupiti. “E pa nećeš, mistrale!”

Iza sebe začujem glasno, polagano pucketanje. Naglo okrenem glavu da vidim odakle dopire taj zvuk i u tom se trenutku oglasi glasna lomljava.

3

ISPUSTIM VAZU KOJU stežem u rukama i ona se na podu razbije u tisuću bijelih krhotina, rasprši se uokolo zajedno s grančicama lavande. Ruka mi sa stolnjakom odleti prema ustima. Maslina koja je godinama stajala ispred bistroa raspuknula se i srušila upravo na mjestu na kojem sam maločas stajala s Fabienom, Stephanie i Louisom. Skamenila sam se. Psi zalaju glasnije. Začuje se vika iz susjednih lokala, dućandžije provjeravaju jesmo li svi dobro.

“Oui, oui”, uspijem napokon izustiti. “Tout le monde va bien.”

Ali ne mogu se ni pomaknuti. Zurim u stablo i razbijeni prozor na pročelju, sada s uzorkom stakla nalik paukovoj mreži na grmovima lavande u jesenje jutro. Drvo počiva na stolcima koje sam upravo naredala jedan na drugi uza zid.

Ljudi izlaze iz svojih lokala.

“O, là là!” dovikuje netko dok drugi poziva policiju i vatrogasce.

Okrenem se opet prema velikim čvrstim vratima mjedene kvake i držim se za njih ne bih li se umirila, pritišćem čelo o

hladni metal, lovim dah, pribirem se. Tako to mjesto djeluje na mene. Centrira me. To je samo prozor, govorim sebi. Nitko nije ozlijeđen. To je samo nestašni mistral. Prozor se može popraviti.

Gurnem vrata i ponovno pogledam prema grani koja je slomila staklo i natpis na njemu. Barem nitko nije ozlijeđen. Prozor se može popraviti. Uđem u kuhinju i isključim plin ispod bouillabaisse. Danas neće biti posluživanja ručka. Duboko udahnem, sklopim oči i udišem miris gulaša obogaćen začinskim travama i ribom. Veliku tavu pokrijem poklopcem. Ako ništa drugo, bit će mnogo hrane za večerašnji projekt na obali rijeke. Fabien je ondje postavio stolove i klupe ispod velikog ariša, raširio po granama žaruljice i to je mjesto postalo okupljalište na kojem se jednostavno moraš pojaviti. Svi kojima je potreban obrok pomiješaju se s mještanima kojima je drago da mogu pridonijeti i pomoći. Ljudi igraju šah, čavrljaju, a jednom mjesečno dođe mjesna frizerka te potrebitima radi frizure i manikure, beskućnicima koji nemaju dom kojem bi se vratili. Voljela bih večeras biti ondje, pomislim i promatram lišće koje je vjetar otrgnuo s grana platana i koje sada promiče pored prozora.

Pompriers dolaze brzo, zajedno s mjesnim *gendarmes*, pa provjeravaju je li netko ozlijeđen i ima li koga u zgradi. Ja još uvijek skamenjena stojim na pragu i razmišljam što bi se dogodilo da Fabien, Stephanie i Louis nisu otišli s toga mjesta na vrijeme. Svi su se malo odmaknuli i sada razgovaraju o tome da otpile srušeno drvo. Osjećam veliku tugu zbog nečega što je tako dugo stajalo u srcu te zajednice. Ostatak će velika pukotina na ulici gdje je stajalo i pružalo hlad mnogim gostima kada ih tende nisu mogle zaštititi od sunca te ujesen pružalo ugodan skrovit kutak nakićeno žaruljicama razapetima po njegovim granama. Sada nečega što je to mjesto činilo posebnim više nije bilo. Morat ću smisliti čime ću ga zamijeniti. No najprije moram popraviti prozor.

Pošaljem poruku Carine, svojoj prijateljici i mjesnoj trgovkinji nekretninama; govorim joj što se dogodilo i tražim od nje ime majstora. Zatim pošaljem poruku Fabienu, opišem mu što se dogodilo i kažem mu neka se ne brine, da nitko nije ozlijeđen i da sam ja dobro. Barem mislim da jesam. Pogledam u svoje drhtave prste koji pritišću pogrešna slova na sićušnoj tipkovnici mog mobitela. Život je bio mnogo jednostavniji kada smo jednostavno podignuli slušalicu, pomislim, iako znam da zvučim kao neka starica. No život galopira i nosi te sa sobom. Kada sam se doselila ovamo i skrasila se u životu sa Fabienom bila sam obećala sebi da ću svaki dan iskoristiti do maksimuma. Da ćemo uživati u međusobnom društvu. Kava ujutro na terasi s pogledom na polja lavande koju smo posadili, s ljudima koji dolaze pomoći na radnim akcijama i noće u štaglju koji smo preuredili u stambeni prostor ili u pastirskoj kolibi. Neki berači dođu s vlastitim šatorima ili u svojim kamperima, a drugi više vole noćiti u našem štaglju. Uskoro će doći ponovno, na ovoljetnu berbu. Iako u to doba posla ima vrlo mnogo, obožavam kada je farma u punom zamahu aktivnosti. To voli i labradudl Ralph. Nestašno štene koje je bio kada smo tek doselili ovamo, sada sjedi u hladu i promatra događanja s terase obložene hladnim pločicama od terakote, iza francuskih prozora onkraj kuhinje.

Nemojte me pogrešno shvatiti, zadovoljna sam ja. No što više uživam u rutini našeg života, to Fabien i ja imamo sve više posla i rijetko kada imamo vremena za kavu na terasi. Dani se pretvaraju u tjedne i mjesece, godišnja se doba mijenjaju i život ide dalje. Ciklus života nastavlja se, proljeće se prelijeva u ljeto, a ljeto u jesen. Zima će biti kratka, što također služi kao podsjetnik na to da život ide dalje — brzo.

Carine brzo odvrati porukom, nada se da sam dobro. Ja njoj javim da je sve u redu. Henriju ću poruku poslati kasnije, reći ću mu što se dogodilo i upitati ga jesu li zgrade osigurane.

Vratim se u kuhinju i, na autopilotu, uključim aparat za kuhanje kave, pripremam se poslužiti kavu s kolačima od

lavande, *pompiercima* i *gendarmesima*. Stephanie ih je napravila za danas, kako bi ih poslužila uz sladoled koji neće biti pojeđen.

Mogu dovršiti bouillabaisse i otkazati sve rezervacije za ručak. Krenem prema knjizi rezervacija na radnom stolu u kutu restorana. Ne primamo mnogo rezervacija, tek nekolicinu za stalne goste koji znaju kada što kuham, kao, na primjer, dagnje poslije povratka s tržnice utorkom, parene u bijelom vinu i poslužene s malo crème fraîche i peršinom te srijedom govedinu *daube* u sosu od rajčice. Petkom je riba, kao današnji bouillabaisse, napravljen s komadićima grdobine. Služim i salate, Niçoise, s pahuljastim komadima tune, zelenim grahom, tvrdo kuhanim jajima i slanim crnim maslinama u gustom vinaigretteu ili salatu paysanne s komadićima hrskave pancette i croûtonima. Odrezak *frites* redovito je na jelovniku, s domaćim aiolijem, što je majoneza s češnjakom, i tankim komadima pomes-fritesa. Pahuljasti omleti pečeni na maslacu s naribanim sirom čije se trakice razvlače po tanjuru kada ga jedete i domaću kuhanu šunku sa sezonskom salatom, kriškama mesnate rajčice posute sa svježim bosiljkom, okruglim kriškama slatkog luka srebrenca i hrskavom zelenom salatom s preljevom od ulja i octa, senfa i češnjaka. U hladnijim mjesecima bit će tanko narezanog crnog tartufa i bogatog ratatouillea. I, baš kao što je radio i Henry, odnesem ostatke *plat du jour* na čistinu pored rijeke. Uvijek se pobrinem za to da ostane nešto hrane. Baš kao što me Henri učio. Nasmiješim se svaki put kada pomislim na ljude koji čekaju moj dolazak.

Čujem da se otvaraju ulazna vrata.

“Jesi li sigurna da je ovdje sve u redu, Del? Nitko nije ozlijeđen?” To je Marcel, mjesni *gendarme*.

“Dobro sam, Marcel, i nitko nije ozlijeđen.”

“Kada počnu rušiti drvo, želim da odeš van ili da ostaneš u kuhinji, u redu?”

“*Oui. Bien sûr.*” Pogledam ponovno u dnevnik. Ako ništa drugo, zbog današnjeg zatvaranja bistroa imat ću više vremena

napraviti ležajeve u štaglju za berače lavande kada dođu kasnije ovoga tjedna. Ponovno začujem otvaranje vrata koje je u kuću pustilo još jedan nalet mahnitog zraka.

Provirim iz kuhinje. Došao je gradonačelnik.

“Hoćeš li kasnije biti otvorena?” upita on na francuskome. “Znaš da obožavam tvoj bouillabaisse!”

Odmahnem glavom. “Danas ne, monsieur. Ali imam mnogo za odnijeti poslije na čistinu pored rijeke.”

“Bit ću ondje!” On se smiješi. “*Bonne chance!*” Kimne uniformiranim muškarcima s motornim pilama i zatvori vrata. Čujem kako razgovara s vatrogascima i policajcima o tome kakva je šteta što je ta stara maslina morala otići i kako je mistral ovoga puta bome uzrokovao pravi kaos.

Doista jest. Uzmem mobitel i počnem slati poruke redovitim gostima.

Zazvoni zvonce iznad vrata.

“*Désolée*, danas nismo otvoreni”, doviknem pretpostavljajući da je netko došao upitati kada ćemo ponovno biti otvoreni za ručak. Nastavim pisati poruku i osluškujem da mi zvonce kaže kako su shvatili poruku i da su na odlasku. No ne čujem ga. Zapravo, vjetar šiba po restoranu, uzrokujući još kaosa, podiže stolnjake, prevrće čaše na policama, zavlaci se među stranice knjige rezervacija i prevrće ih. Kao da su oživjele. Kao da se s listova podignula nekakva čarolija. Neraspoloženo uzviknem.

“*Désolée. Fermé aujourd’hui!*” Nadam se da će shvatiti poruku i zatvoriti vrata za sobom. Zvona nema ni dalje, vjetar još uvijek zviždi, zveckta bocama i kucka tavama.

Istegnem vrat da pogledam iz kuhinje prema mračnom restoranu. Netko stoji na pragu.

“*Excusez-moi?*” doviknem. Još uvijek ništa. “*Fermé aujourd’hui!*” Kada se obris ne pomakne i vrata ostanu otvorena kretnem u restoran. “*Âllo?*” upitam. Naposljetku prepoznam osobu koja stoji ondje, među kaosom koji se odvija vani, dok *gendarmes*

jedan drugome dovikuju neka zatvore cestu, restoran pometen vjetrom i prozorski izlog koji nalikuje razlomljenom smrznutom jezeru.

“Rhi?”

To je doista ona. Na vratima stoji moja najbolja prijateljica. “Rhi!” Požurim prema njoj vijugajući između stolova i stolaca u omanjem restoranu, ruku širom otvorenih. “Trebala si me nazvati. Dođi! Ne obaziri se na pomutnju vani. Sve je pod kontrolom.” Ona je ovdje! Baš kada je najviše trebam. Uvijek je ovdje kada je najviše trebam.

Ona ne kreće prema meni niti širi ruke da mi uzvрати zagrljaj. Tek tada primijetim njezina pogrbljena ramena, snuždeno lice i tijelo mršavije no obično.

“Rhi?” Ona se još uvijek ne miče s mjesta, pa se ne mičem ni ja. “Je li... je li sve u redu?” Hladnoća zraka sada struji kroz moju kičmu i tjera me da zadrhtim, govori mi da nešto nije kako bi trebalo biti.

Ona podigne pogled prema mojim očima.

“Je li Henri s tobom?” Usta kao da su mi puna piljevine.

U tom trenutku ugledam Fabiena kako juri pored *pompiera* i *gendarmesa*, neobično se rukuje sa svima koje poznaje, a poznaje većinu, i okupljene dućandžije koji stoje pored srušenog drveta. “Hej, upravo sam dobio tvoju poruku”, kaže s vrata iza Rhi, ne primijetivši je. “Jesi li dobro?”

“Da, dobro sam. Nitko nije ozlijeđen. Samo sam šokirana.”

On glasno uzdahne. “Hvala bogu.” Krene u restoran.

“*Pardon*”, kaže uglašeno.

Tada pogleda još jednom, ugleda Rhi na pragu koja priječi prolaz. Ne miče se nikamo. “Rhi?” upita on pa se široko nasmiješi i privuče je čvrsto u svoj medvjedi zagrljaj. To je jedna od stvari zbog kojih ga volim: zbog njegova zagrljaja osjetiš da će sve biti u redu. No ona se i dalje ne miče niti mu uzvraća zagrljaj. On se odmakne, pogleda u njezino lice pa u mene,

kao da ja znam odgovor. A ja pomislim, zbog hladnoće koju osjećam u kostima, da ga i znam.

“Rhi?” upitam ponovno.

“Henri”, kaže ona i proguta dok joj riječi zapinju u grlu. Zatim pokuša ponovno. “Henri je... mrtav”, uspije izgovoriti dok vjetar zavija kroz usku uličicu pokrivenu kaldrmom, oko gradskog trga i odlazi na drugu stranu.

4

GLAS JOJ JE viši nego obično i drhtav. “Nisam znala kamo bih drugamo otišla.” Rhijino je lice blijedo kao avet. “O, Del...”

Ja istupim, u dva sam koraka pored nje i već je privlačim u zagrljaj. To je jedina stvar koju uspijem smisliti, baš kao što je učinio i Fabien. Držim je čvrsto.

“Došla si ovamo. Henrijevoj kući. Ispravno si postupila”, kažem u njezinu gustu, meku kosu.

Ona je napeta u mojim rukama, očito pokušava ostati pribranom.

“Uđi”, kažem nadglasavajući buku mjesnog kirurga za drveće kojem pomažu *pompieri*. *Gendarmesi* nagledaju i prihvaćaju kavu koju im nude dućandžije.

Podignem ruku prema njima i pozdravim ih, kao što je učinio i Fabien, zahvalim im što su došli tako brzo. On krene za nama i zatvori vrata.

Vodim Rhi kroz kuhinju po uskim drvenim stubama do Henrijeva stana. Ondje je tiše nego u prizemlju, pomislim, daleko od pomutnje izazvane uklanjanjem drveta. Penjemo se pored svih uokvirenih fotografija na zidovima koje ga prikazuju kao mlađeg muškarca, na praznicima u Britaniji s njegovom

obitelji, njegov život ovdje u bistrou u mladim danima, prijatelje i posebne goste, pa one koje prikazuju njega i Rhi pri zalasku sunca. Stupimo na odmorište i uđemo u veliku prostranu sobu iznad kuhinje i restorana podijeljenu na dnevnu sobu sa sofom, blagovaonicu i kuhinju s odvojenom spavaćom sobom i kupao-nicom. Lijepo je to i svijetlo mjesto. No možda nije bila najbolja ideja doći ovamo.

Sve je kako su Rhi i Henri ostavili, kada bi povremeno svratili da provjere kako smo mi i da isplaniraju svoju sljedeću pustolovinu.

Ona pogleda u velik drveni radni stol, drveni stolac s rukohvatima i niskim naslonom i udubljenjem koje je napravio Henri sjedeći dok je rješavao papirologiju. Nije to volio raditi, ali volio je sjediti za svojim radnim stolom ispred visokog prozora zaštićenog roletom s pogledom na ulicu ispod.

Rhi polagano uđe, položi ruku na naslon stolca kao da ga zamišlja na njemu. Zatim, kao da je postala svjesna stvarnosti, skrši se i rasplače. Odvedem je do sofe s pogledom kroz drugi prozor, na kameno pročelje drugog stana nasuprot bistrou. Do nas se odozdo uzdižu veseli glasovi, u kontrastu s raspoloženjem koje ovdje trenutačno vlada.

Sjednem pored nje i podignem pogled prema Fabienu. Njegovo lice odražava šok i ne mogu odlučiti koga da najprije počnem tješiti.

“Konjak, možda?” upitam tiho Fabiena. On kimne, spusti se u restoran i vrati s tri čaše i bocom Henrijeva omiljenog pića na drvenom poslužavniku.

“Na kraju je sve išlo brzo i smireno”, kaže Rhi stišćući u ruci papirnate maramice crvenog nosa i otečenih očiju. Svi sjedimo u salonu oko okruglog stolića za kavu zlatastog ruba s bocom konjaka na njemu. Svi u ruci držimo čašu i malo kave koju sam pristavila za *pompierse*. Nitko nije ni dotaknuo kavu ili kolače za koje sam inzistirala da Fabien donese. Bila

je to nagoniska reakcija, pokušaj da malo ublažim bol koja je gotovo opipljiva.

“Trebala si nazvati”, kažem tiho i nježno.

“I htjela sam”, kaže Rhi čupkajući rupčić nakon što je otpila velik gutljaj konjaka, “ali nisam se mogla natjerati da izgovorim te riječi.” Kašlje i puše nos u raščupani rupčić. Fabien joj bez riječi nudi drugi. “Bolnica je očito kontaktirala njegovu djecu. To mu je najbliža rodbina. Kratko sam razgovarala s njima, rekla sam im da nije umro sâm, no osjećala sam kao da govorim o nečemu drugome. Ne o Henriju. O mom Henriju. Nisam znala kako da izgovorim te riječi... Do sada.” Ona duboko uzdahne i kaže: “Henri je mrtav” pa se ponovno skrši. Ja bespomoćno promatram kako se srce moje prijateljice lomi napola.

“Gdje je on sada?” upitam, nadajući se da će praktikalije pomoći da proguramo kroz tu ogromnu tugu.

Ona položi ruku na svoju veliku torbu. “Ovdje je, unutra.”

“U tvojoj torbi?”

Ona kimne.

“Kao što sam rekla, nisam znala što da učinim. Rekla sam njegovom sinu da ću njegov pepeo donijeti kući. Bili smo u tom trenutku na Bora Bori. Morali smo odletjeti na Novi Zeland...” zamuckuje, guta... “da ga dovedemo kući.”

“Pa, evo te ovdje. I postupila si ispravno. Želiš li ostati ovdje u stanu ili se vratiti s nama na farmu?”

“Ja...” Doima se izgubljeno, a znam da se tako i osjeća.

“Ostani s nama na farmi”, kažem preuzevši kontrolu nad situacijom.

“Ma, ne znam... Možda bih se trebala vratiti u UK. Ondje odakle sam otišla prije...” Drhtavo udahne.

“Ostani”, inzistiram želeći brinuti se za nju, želeći da budemo zajedno dok se ne privikne na nove okolnosti. “Ostani barem neko vrijeme. Barem do poslije žetve.” Razmišljam u hodu. “Uskoro će doći berači. Trebam svu dostupnu pomoć. Molim te.” Pokušam se nasmiješiti, nadam se da pomažem, ali sve mi je ovo bolno.

Ona kimne i šmrčne.

Zazvoni Fabienov mobitel. On pogleda u aparat, odbaci poziv i telefon spremi u džep.

“Dat ću ti malo vremena. Možda ne bi bilo loše da se malo odmoriš”, kažem Rhi unatoč motornim pilama i povicima s ulice, s koje čujem da uklanjaju maslinu ispred prozora. Nisam sigurna hoće li uspjeti odmoriti se, no možda će biti dobro da ostane malo sama, sa svojim uspomenama na ovo mjesto...

Ispružim ruku da dotaknem Fabienovu dok hodam prema stubama, pokušavajući probaviti novosti. Henrija više nema, no sve izgleda kao da je još uvijek ovdje, s nama. Prijeđem rukom po drvenom zidu, gotovo osjećam njegovu prisutnost. Henri je srce ovoga mjesta, ne samo bistroa nego i cijeloga gradića. Za sve dobro koje se događa ovdje zaslužan je Henri. Kako ne bi bio živ?

Čujem kako Fabien nešto govori Rhi pa me slijedi u prizemlje i njoj pruža priliku da neko vrijeme u stanu provede sama.

“Malo će leći, a onda ću je odvesti na farmu”, kaže on kada dođe do podnožja stuba. Miris bouillabaisse, koji me Henri naučio pripremati, obavija me poput zagrljaja. Osjećam kako klonem Fabien u zagrljaj i dopuštam da svijet oko mene nestane. On me grli. Kako samo on zna. Želim se raspasti i zajecati, ostati u njegovu naručju. Ali ne mogu. Moram biti čvrsta zbog Rhi, naći joj se pri ruci. I javiti ostalima. On me poljubi uvrh glave i malo je podigne da nam se čela dodirnu, tješimo se međusobno. Uskoro će doći vrijeme kada ćemo moći zajedno preraditi ove vijesti, razgovarati o njima, plakati, bjesniti zbog nepravdnosti događaja. No u ovome trenutku nismo na to spremni.

Naslonim se na njega. “*Merci*”, kažem. Misli mi se kovitlaju u glavi. Ljudi koje moramo obavijestiti. Ljudi koji će željeti tugovati za njim, dućandžije i opskrbljivači, oni kojima je pomogao, ljudi s čistine na obali rijeke. Njegova zajednica.

“Otići ću razgovarati s gradonačelnikom i Carine. Želiš li da ja kažem Stephanie ili ćeš ti?” upita Fabien.

“Ja ću”, odgovorim. Izvadim mobitel da joj javim porukom i zamolim je da se sa mnom susretne na farmi.

“U redu.” On me ponovno poljubi uvrh glave i ostavi usne ondje na nekoliko sekundi. Želim zauvijek ostati u tom trenutku. Čvrsto sklopim oči. No moram dalje. Tu su ljudi koji nas trenutačno trebaju. Moramo ostati snažni.

On se odmakne i, pogledavši me još jednom, izađe kroz vrata. Drvosječa i *pompieri* pakiraju se, skidaju kacige i jakne jer je hladan vjetar popustio. Zrak je topliji.

Nadajmo se da je mistral završio s izazivanjem kaosa, pomislim, dok ga promatram kako odlazi. Moje bolno srce želi se držati svega što mi je drago, uključujući Fabiena.

Te noći iscrpljena padnem u krevet. Rhi je također ušuškana u farmerskoj kući, ponovno je u sobi u kojoj je boravila kada me prvi put posjetila i upoznala Henrija. Čujem kako hrče — lijek koji je ljekarnik preporučio za spavanje očito djeluje. Jedva mi uspijeva ostati u krevetu. Ralph je sklupčan u kuhinji. Neprestano se prisjećam šoka i boli na Stephanieinom licu kada sam joj rekla za Henrija. Možda nije moja kći ili mlađa sestra, no bliske smo kao da jest. Ona je članica moje obitelji i srce me boli zbog nje. Izgubila je čovjeka koji je bio njezina stijena kada nije imala nikoga svoga. Da barem mogu ukloniti njezinu bol.

Kliznem ispod tankog pokrivača, prozor je otvoren, a izvana se čuje samo tihi šapat vjetra u granama. Osjećam miris zemlje na kojoj je posađena lavanda. Gotovo je procvjetala i miris će uskoro doći, miris koji me uvijek smiri, čak i kada samo pomislim na njega. No večeras je drukčije. Ležim razmišljajući o Henriju, o Stephanie i dućandžijama koji će doći razgovarati sa mnom kada se vijest proširi gradićem.

Fabien se uvuče u krevet pored mene. Obično zaspim prije no što on dođe spavati, nakon što sve predmete iz raščićavanja neke kuće ostavi u *brocanteu*. Iscrpljena sam poslije nekolicine ranih jutarnjih ustajanja.

On prijeđe rukom niz moju podlakticu, pa preko trbuha. No ja ne osjećam ništa. Znam da me pokušava utješiti, ali ja ne znam što želim. Osjećam se otupjelom. Njegova se ruka pomiče po mom tijelu. Obično me njegov dodir uzbuđi i napuni snagom, ali ne i večeras. Nježno ga poljubim u usta i kažem mu da sam umorna. Kao i u mnogim prilikama odnedavno okrenem se očekujući da će san doći brzo. Ali ne i večeras. Večeras se sklupčam u loptu pokušavajući zaustaviti riječi koje mi lete po glavi: *Henri je mrtav*. To ništa ne može promijeniti. Fabien se naposljetku okrene od mene, okrene mi leđa. To je nešto što sam mislila da se nikada neće dogoditi. Kasnije te noći, dok niti jedno od nas dvoje nije spavalo, čula sam ga kako napušta spavaću sobu i odlazi u susjednu gostinsku. Osjećam se užasno tužnom zbog sebe, zbog Fabiena, zbog Henrija. Možda je Fabien trebao zagrljaj, utjeha. Sutra ću to ispraviti. Sutra ću mu pokazati koliko ga volim i cijenim. Jer doista ga volim i cijenim i moram mu to reći. Moramo biti jedno drugome podrška. Ne mogu dopustiti da mistral uzrokuje još više problema od onih koje je već napravio. Kažu da nevolja nikada ne dolazi sama, no sutra ću se pobrinuti za to da se ne dogodi ništa što bi negativno utjecalo na Fabiena i mene.